

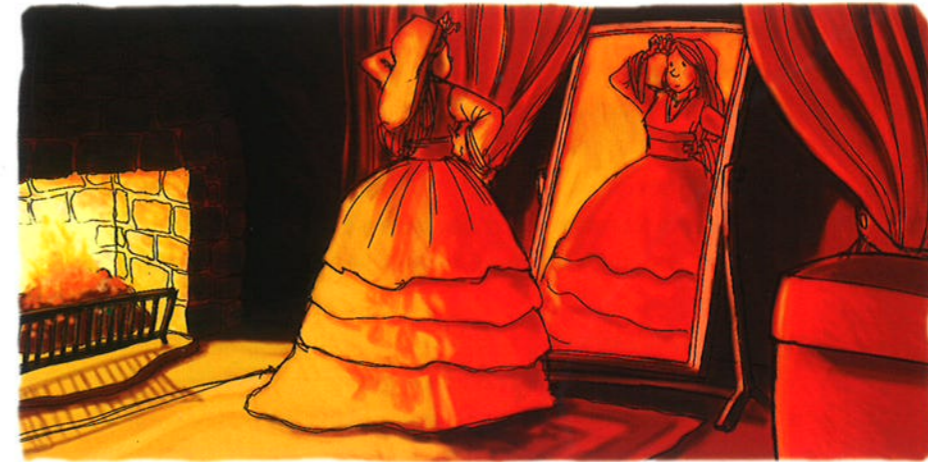
Robin Hood werd gezocht voor een misdaad.
Daarom trok hij zich terug in de bossen.
Daar ontmoette hij andere mensen.
Samen beroofden zij slechte rijke mensen.
Ze gaven de buit daarna aan de armen.
Robin Hood was daarom erg populair bij het volk.
En uiteindelijk ook bij de mooie prinses Marian.
Met wie hij later trouwde en gelukkig werd.

De tekst hierboven is een korte **samenvatting** van het boek Robin Hood.
Deze bovenstaande samenvatting is **in eigen woorden** opgeschreven.
Dat wil zeggen dat er geen zinnen zijn overgeschreven uit het boek.
In een samenvatting vertel je een verhaal in het kort.
Je vertelt de belangrijkste dingen uit het verhaal.
En je laat de minder belangrijke dingen weg.
Hierbij moet je dus letten op de belangrijkste woorden en zinnen in een tekst.
Dat zijn de **kernwoorden** en **kernzinnen**.
Een kernzin bepaalt het onderwerp van een alinea of stukje tekst.
Bekijk de tekst hieronder.

Het zat er al een tijdje aan te komen.
Vooral sinds de laatste gebeurtenis in de bossen.
Dat heeft de sheriff zo kwaad gemaakt,
dat hij al zijn manschappen de bossen in heeft gestuurd.
Robin Hood is nu uiteindelijk gevangen genomen.

Wat zou het onderwerp van dit stukje tekst zijn?
Dat is natuurlijk het gevangen nemen van Robin Hood.
De onderstreepte zin is dus de kernzin in deze tekst.
Zo kun je in iedere alinea of stukje tekst één of meerdere kernzinnen
aanwijzen.
Wil je een samenvatting maken van een tekst?
Zet dan alle kernzinnen in de juiste volgorde onder elkaar.

De jonkvrouw ziet er altijd heel mooi uit.
Haar prachtige haar glanst.
Ze heeft een kostbare ketting om en een schitterende lange jurk aan.
Hij sleept over de grond als zij op haar muiltjes door de kamer loopt.

Je kunt de bovenstaande korte tekst ook **samenvatten in één zin**.
Bijvoorbeeld: *De jonkvrouw ziet er mooi uit, met prachtige kleding en kostbare sieraden.*

GEBRUIK HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 38

Bron 1 (opgave 1)

- 1 Het verhaal van Arthur en de ridders van de ronde tafel is al heel oud.
- 2 Waarschijnlijk heb je er al eens van gehoord.
- 3 Arthur was een koning ten tijde van de middeleeuwen.
- 4 Hij geloofde sterk in gerechtigheid en gelijkheid.
- 5 Natuurlijk werd hij gesteund door een groep trouwe bondgenoten.
- 6 Koning Arthur vond dat deze ridders in principe gelijk waren aan hem.
- 7 Ook al was hij de koning en had hij de macht.
- 8 Daarom liet hij een heel speciale tafel maken: een ronde tafel.
- 9 Waar niemand aan het hoofd zit en iedereen dus gelijk is.
- 10 'Een ronde tafel, maar dat is toch helemaal niet bijzonder,' zul je zeggen.
- 11 Maar in die tijd was dat wel bijzonder.
- 12 Alle tafels in een paleis waren toen rechthoekig.
- 13 En de koning zat altijd aan het hoofd van de tafel en werd als eerste bediend.

Bron 2 (opgave 2)

- 1 Ook een koning vermaakt zich graag.
- 2 Dus speelt hij een potje schaak of kijkt hij naar de nar.
- 3 En heel soms organiseert hij een toernooi.
- 4 Van heinde en ver komen er liefhebbers op af.
- 5 Zowel ridders en edelen als gewone burgers.
- 6 Het spannendst zijn de ridderspelen.
- 7 Vooral wanneer twee ridders te paard elkaar te lijf gaan.
- 8 Zij nemen allebei plaats aan een kant van het strijdperk.
- 9 Dan galopperen zij elkaar tegemoet.
- 10 Ze richten elk hun lans op de tegenstander.
- 11 Zonder vrees sporen zij hun paarden nog eens extra aan.
- 12 En dan de botsing...
- 13 Met een harde klap slaat een van de ridders tegen de grond.

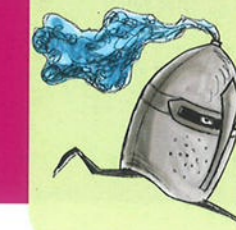
Bron 3 (opgave 3)

- 1 Het leven van een ridder was niet gemakkelijk.
- 2 Er was altijd wel ergens oorlog.
- 3 En dus moesten de ridders regelmatig ten strijde trekken.
- 4 Maar natuurlijk niet onbeschermd.
- 5 Een ridder droeg beschermende kleding met een harnas daaroverheen.
- 6 Dit woog samen zoveel dat de ridder hulp nodig had bij het aankleden.
- 7 Daarom had hij een schildknaap die hem hierbij hielp.
- 8 Eerst trok hij gewatteerde onderkleding aan.
- 9 Daaroverheen kwam een maliënkolder.
- 10 Dat is een soort jas van kleine ijzeren ringetjes.
- 12 Daaroverheen ging het harnas.
- 14 Als laatste nog een grote stalen helm en de ridder was klaar voor de strijd.
- 15 De ridder droeg zo ongeveer 25 kilo extra gewicht met zich mee.
- 16 Als ridder moest je dus wel een sterke jongen zijn.

GEBRUIK HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 39

Bron 1 (opgave 1)

Kruistochten kwamen regelmatig voor in de middeleeuwen. Kruistochten waren militaire tochten waarbij ridders vchten voor het christendom. Iedereen die wilde mocht meedoen aan deze kruistochten. De eerste kruistocht vond plaats in het jaar 1096 na Christus. Het doel was om Jeruzalem te bevrijden van de Islamitische Turken.

Bron 2 (opgave 2)

Een schildknaap is het hulpje van de ridder. Hij helpt de ridder met zijn wapenuitrusting. En dat is zeker niet overbodig. Een ridder heeft een wapenuitrusting van soms wel 25 kilo. Deze wapenuitrusting bestaat uit een maliënkolder, een harnas en een helm. Maar natuurlijk ook uit een schild en bijvoorbeeld een zwaard.

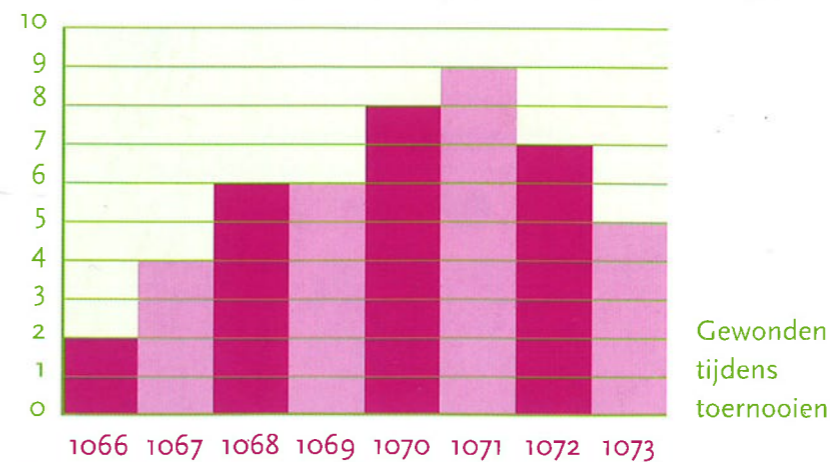
Bron 3 (opgave 3)

Fatima wil meer weten over het verschil tussen een jonkvrouw en een prinses. Daarom heeft zij in de bibliotheek gezocht naar informatie. Hier zie je het register van een boek dat zij vond:

jongen	p. 34
jongleur	p. 36
jonk	p. 37
jonker	p. 38
jonkheer	p. 40
jonkvrouw	p. 41
jood	p. 43
jopper	p. 46

Bron 4 (opgave 4)

Koning Karel organiseert ieder jaar een groot toernooi voor alle ridders. Daarbij vallen ieder jaar wel enkele gewonden. Deze grafiek bevat informatie over het aantal gewonden per jaar. Hierin staat het aantal gewonden tijdens een toernooi in de jaren 1066-1073.

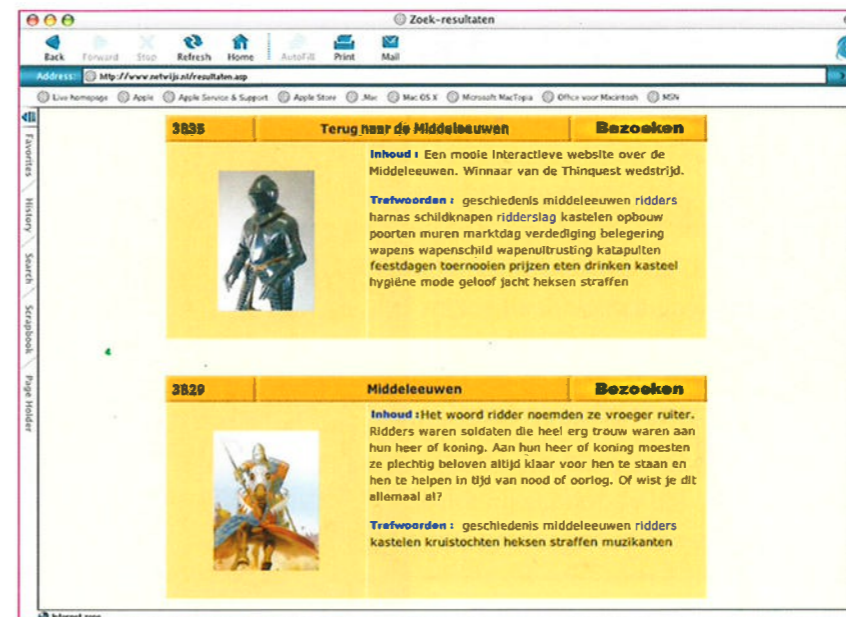
Arthur surft op het internet.
Hij zoekt plaatjes en afbeeldingen van ridders.
Arthur is helemaal gek op alles wat met ridders te maken heeft.
Op een website met een zoekmachine tikt hij het trefwoord *ridders* in.
Hij vindt nu heel veel websites, maar geen goede plaatjes.
Dus nu tikt hij twee trefwoorden in: *afbeeldingen* en *ridders*.
Nu heeft hij succes!
Blij en trots print hij enkele heel mooie plaatjes uit.

Trefwoorden zijn woorden die je gebruikt bij het zoeken naar informatie. Ook bij het surfen op het internet gebruik je trefwoorden. Als je gaat **zoeken op het internet**, dan doe je dat via een **zoekmachine**. Een zoekmachine is een website waarop je één of meerdere trefwoorden invult. Bijvoorbeeld *ridders* en *afbeeldingen*. De zoekmachine doorzoekt nu alle sites naar informatie over ridders. Hij kiest de beste voor je uit. Deze staan bovenaan op de lijst op je scherm. Een zoekmachines geeft alleen goede informatie als de zoektaak niet te 'groot' is. Dat betekent dat je dus vaak meer dan één trefwoord in moet tikken.

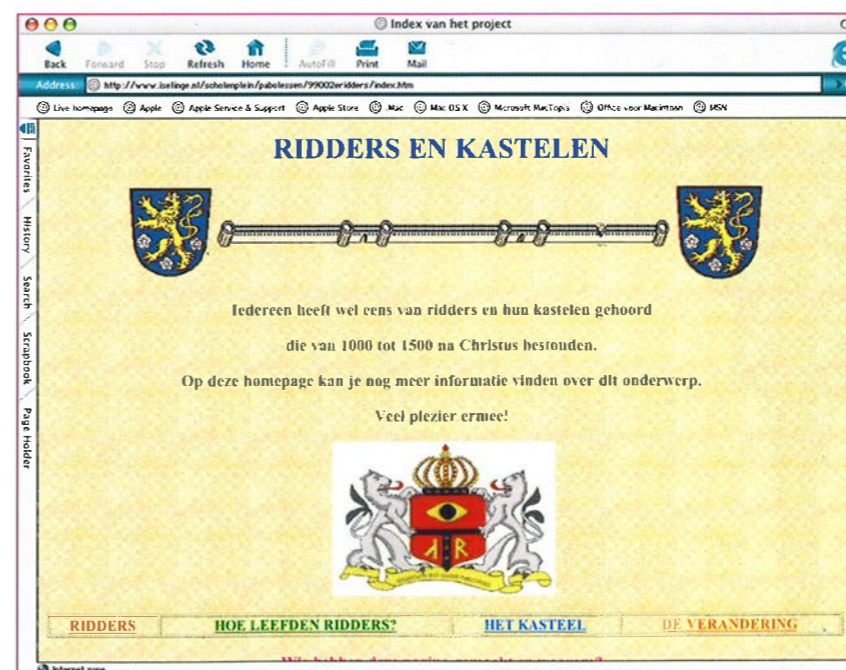
Er bestaan ook zoekmachines speciaal voor kinderen. *Netwijs.nl* is een zoekmachine speciaal voor leerlingen van de basisschool. Hieronder zie je een afbeelding van de website op www.netwijs.nl.

Op deze website hoef je maar één trefwoord in te tikken. Tik bijvoorbeeld het woord *ridders* in. Je krijgt nu een lijst met websites over ridders. Maar bij iedere website staat welke informatie je er kunt vinden. Dat is natuurlijk wel heel handig. Je hoeft nu alleen op het vakje *bezoeken* te klikken om naar deze website te gaan.

Iedere website heeft een **startpagina**. Een startpagina is de beginpagina van de website. Op de startpagina staat een **keuzemenu**. In dit keuzemenu kun je kiezen naar welke pagina je wilt gaan. Hieronder zie je het keuzemenu van de site *Ridders en kastelen*.

GEBRUIK HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 40

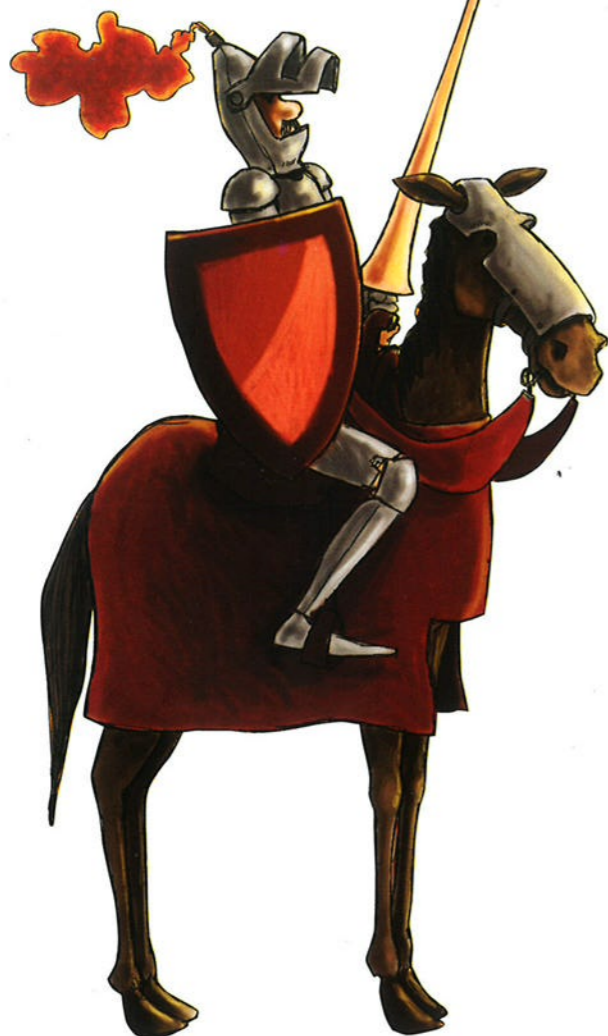

Bron 1 (opgave 1 en 3)

Bron 2 (opgave 4)

- Aarde
- Bekende mensen
- Beroepen
- Boeken en schrijvers
- Boekverslagen
- Computers
- Dieren
- Economie
- Eten en drinken
- Feesten
- Film
- Geschiedenis
- Gezondheid
- Godsdienst
- Heelal
- Het weer
- Hobby
- Hulp aan mensen en dieren
- In het nieuws / actueel
- Internet
- Knutselen
- Kunst
- Land- en tuinbouw
- Landen
- Luchtvaart
- Menselijk lichaam
- Milieu
- Musea
- Muziek
- Nederland
- Nieuws
- Opzoeken (gidsen)
- Planten
- Politiek
- Rekenen
- Seizoenen
- Sport
- Spreekbeurten
- Strips
- Taal
- Televisie
- Uit-tips
- Verkeer
- Vervoer
- Volken
- Wetenschap en techniek

GEBRUIK HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 41

Bron 1 (opgave 1)

Koning Karel heeft de oorlog verklaard aan koning Willem. Dat is de koning van het barbaarse buurland. Koning Willem heeft namelijk de dochter van Karel ontvoerd. En hij heeft aangekondigd met haar te gaan trouwen. Koning Karel kookt van woede en is klaar voor een oorlog. Hij bepaalt zelf met wie zijn dochter mag trouwen. En dat is niet met koning Willem, met zijn barbaarse manieren.

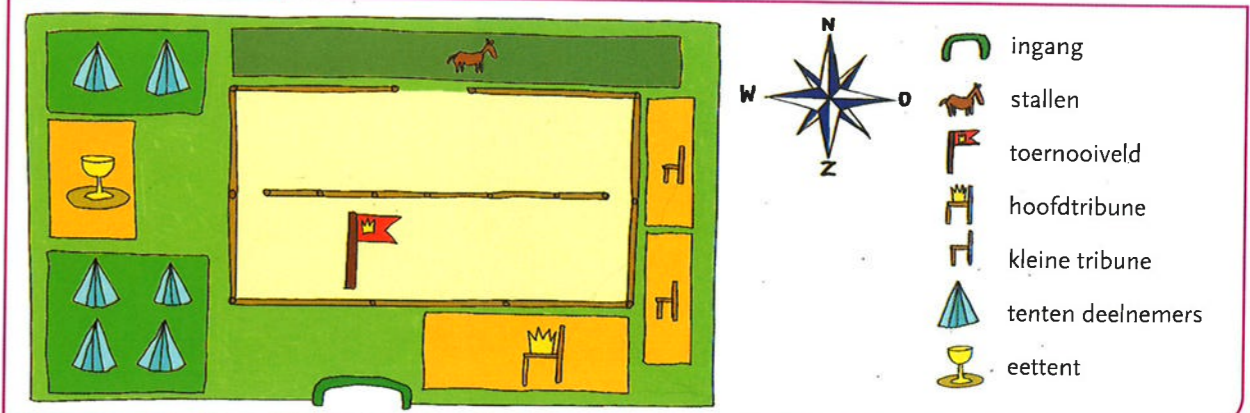
Bron 2 (opgave 2)

Joris leest een boek over een veldslag tussen ridders. Daarin staat de volgende zin: 'Een oorlog in de Middeleeuwen was vaak een ongeorganiseerde mêlee van mensen en paarden en heel veel bloed.'

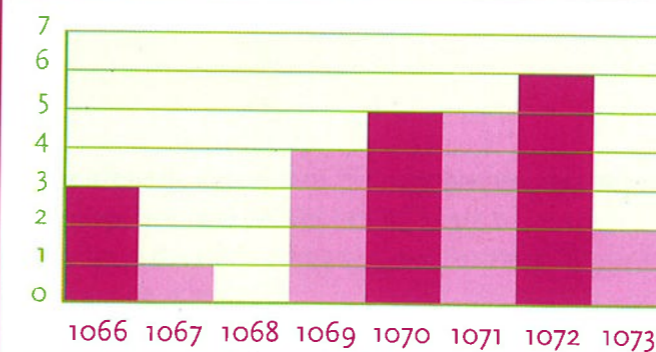
Het woord **mêlee** heeft verschillende betekenissen:

- 1 het heetst van de strijd (strijdgewoel).
Hij treedt onder de mêlee betekent: hij vuurt de manschappen aan.
- 2 (marine)gevecht, duel van schip tegen schip.
- 3 (voetbal)drukke, gewoel van spelers, met name voor een van de doelen.
Bijvoorbeeld: hij schoot de bal in de mêlee.
- 4 (diamanten) gemengde kleine diamanten.

Bron 3 (opgave 3)

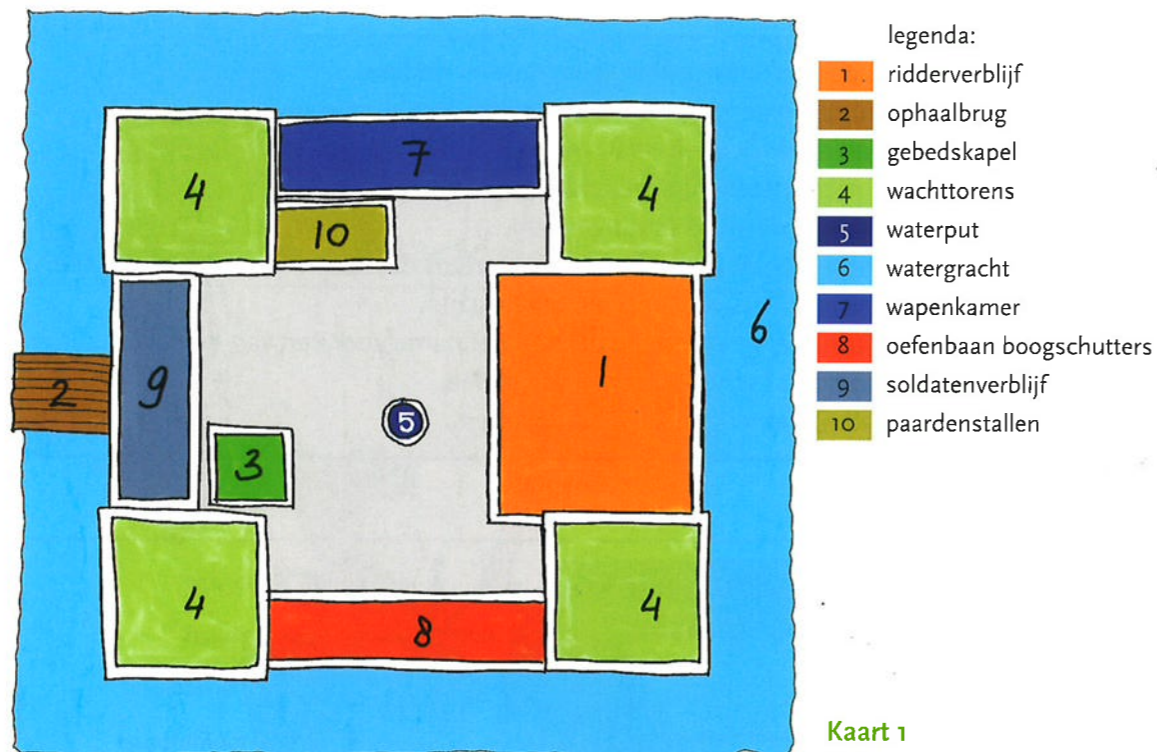
Bron 4 (opgave 4)

Koning Karel is een strijdlustig man. Daardoor raken hij en zijn leger regelmatig in veldslagen verwickeld. Deze grafiek gaat over veldslagen waar hij en zijn leger aan hebben deelgenomen. Je ziet informatie over het aantal veldslagen in de jaren 1066-1073.

Een duistere gestalte sluipt langs de gracht.
Als een rat glijdt de schim het water in.
Struikrover Joe weet het zeker, dit is zijn dag.
Hij heeft een plattegrond van het kasteel gestolen.
En nu is hij op weg naar een schat van juwelen en goud.
Hij heeft de buitenmuur bereikt.
Zijn hart bonkt en zijn mond is droog.
Hij bekijkt de plattegrond langdurig.
Joe vraagt zich af waar de schat zal liggen.

Aan de hand van een omschrijving of foto kun je veel te weten komen.
Je kunt bijvoorbeeld bedenken waar op de plattegrond een foto genomen is.
Of over welke plaats een bepaalde beschrijving gaat.

Joe is over de kasteelmuur geklommen.
De wachtpost heeft hem gelukkig niet gezien.
Joe loopt langs de kapel en ziet de waterput recht voor zich.
Plots hoort hij een stem.
Razendsnel rent hij naar links.
Daar gaat hij een deur binnen.

Als je op kaart 1 kijkt, kun je te weten komen waar Joe zou kunnen zijn.
Hij heeft zich verstopt in de wapenkamer.

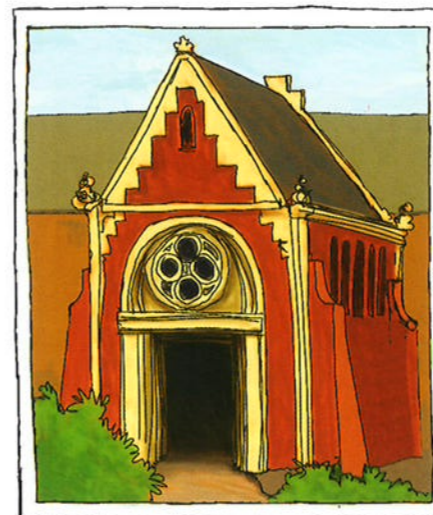

Foto 1

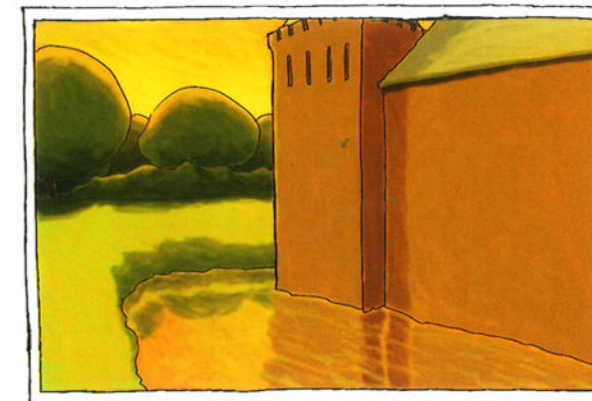
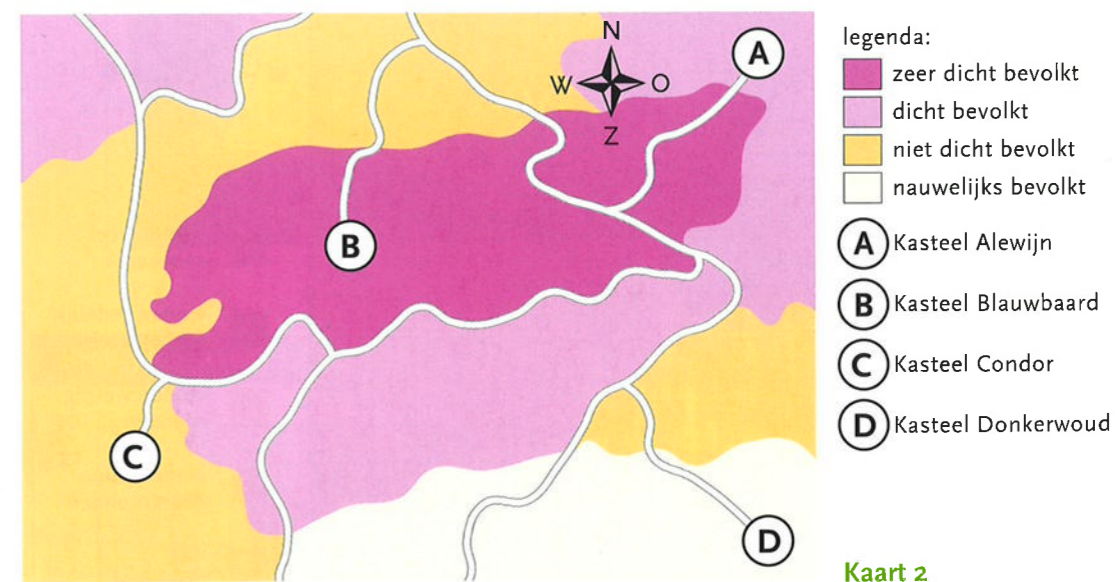

Foto 2

Als je goed kijkt naar foto 1, kun je zien dat dit een foto is van de kapel.
De foto is dus vlak bij de kapel genomen.
Op foto 2 zie je een deel van de muur en je kijkt recht op de gracht.
De foto moet dus wel gemaakt zijn op de ophaalbrug buiten het kasteel.

Soms kun je op kaarten ook andere informatie aflezen.
Neem nu kaart 2 hieronder.
Hierop zie je in welk gebied de meeste mensen wonen.
De rondjes op kaart 2 zijn kastelen.

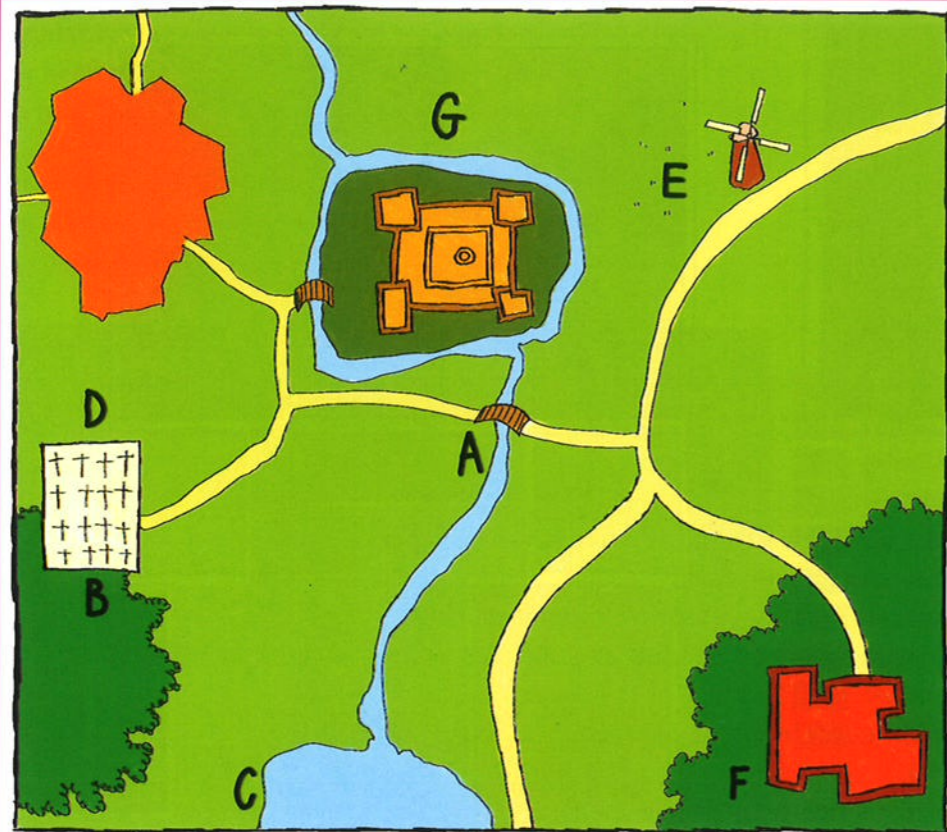

Op dit kaartje kun je zien in de omgeving van welk kasteel de meeste mensen wonen.
Hiervoor bekijk je de legenda bij kaart 2.
Dan zie je dat in de omgeving van kasteel Blauwbaard de meeste mensen wonen.
En waar de minste?
Bij kasteel Donkerwoud, want daar wonen nauwelijks mensen in de omgeving.

GEBRUIK HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 42

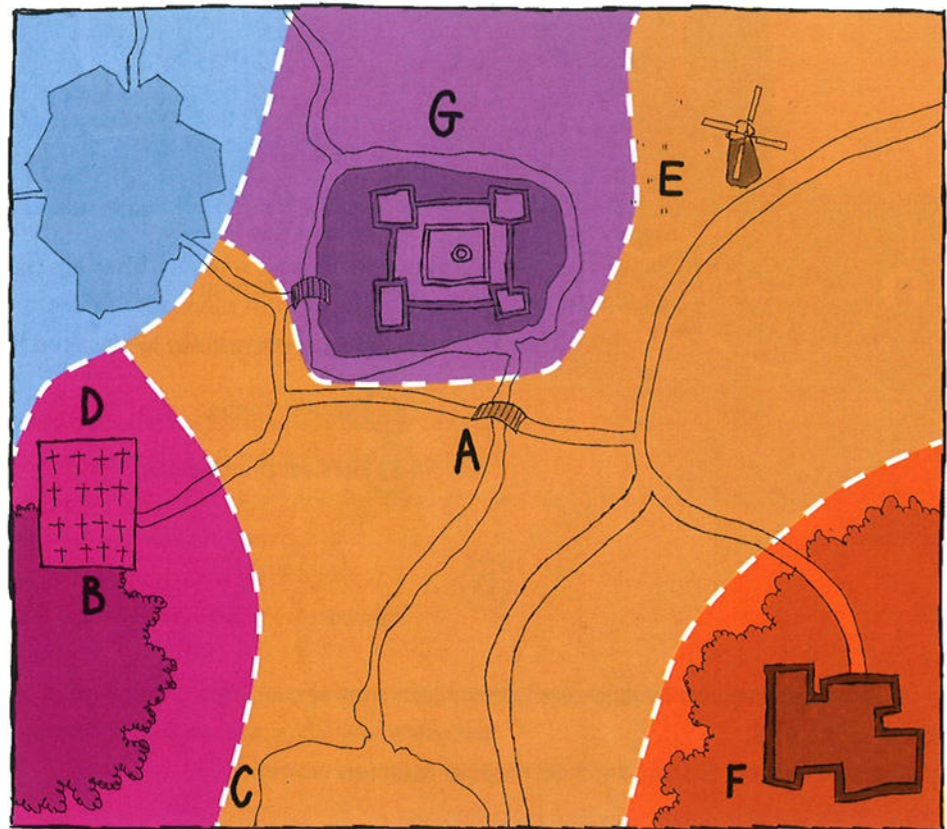

Bron 1 (opgave 1, 2 en 3)

- graanmolen
- kasteel
- dorp
- begraafplaats
- klooster
- water
- bos
- gras
- brug

Omgeving van het kasteel

- wonen veel mensen
- wonen redelijk veel mensen
- wonen weinig mensen
- wonen bijna geen mensen
- niet bewoond

De bevolkingsdichtheid in de buurt van het kasteel

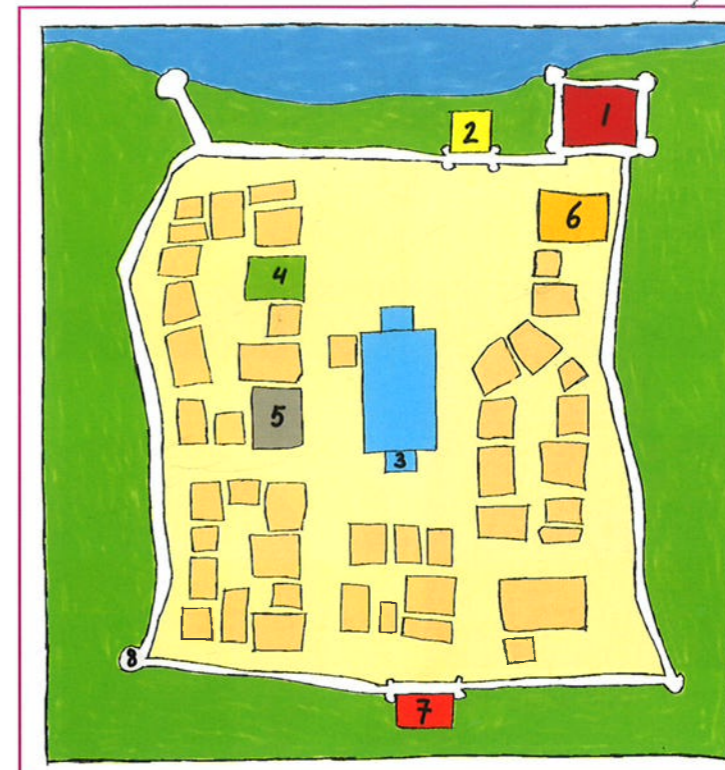
GEBRUIK HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 43

Bron 1 (opgave 1)

In de riddertijd was de jacht de meest populaire sport. Jagen gebeurde meestal te paard en met behulp van getrainde jachthonden. Deze jachthonden hadden een geweldige neus en waren zeer snel. Iedere kasteelheer had wel een favoriete hond. Deze hond werd verwend alsof het de koning zelf betrof.

Bron 2 (opgave 2, 3 en 4)

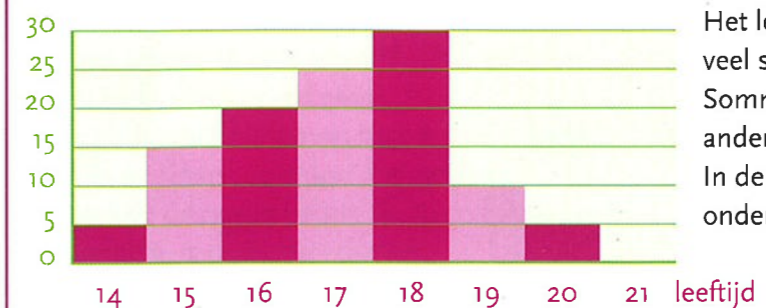

- kasteel
- stadspoort noord
- kerk
- herberg
- hoefsmederij
- paardenstallen
- stadspoort zuid
- wachttoren
- rivier
- gras

Kaart van het kasteel *Groothart* en het bijbehorende stadje. Het stadje wordt beschermd door een stadsmuur en wachttorens.

Bron 3 (opgave 5)

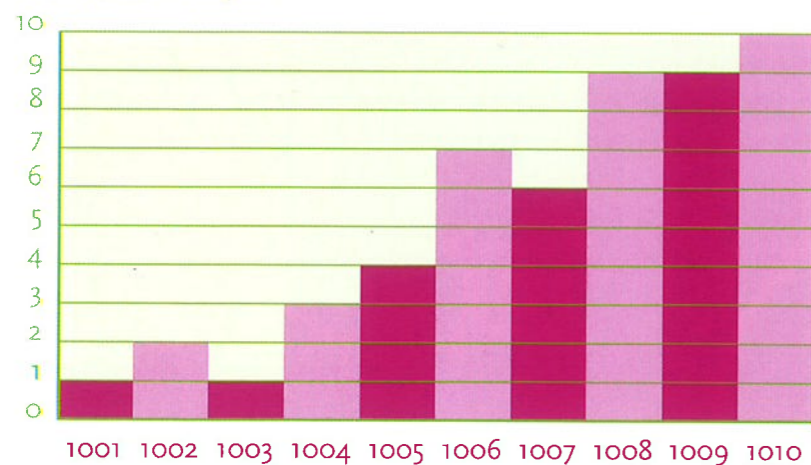

Het leger van koning Willem heeft veel schildknappen in dienst. Sommige zijn pas veertien jaar oud, andere zijn al twintig. In de kolomgrafiek zijn de schildknappen onderverdeeld naar leeftijd.

Ridders

aantal toernooizeges

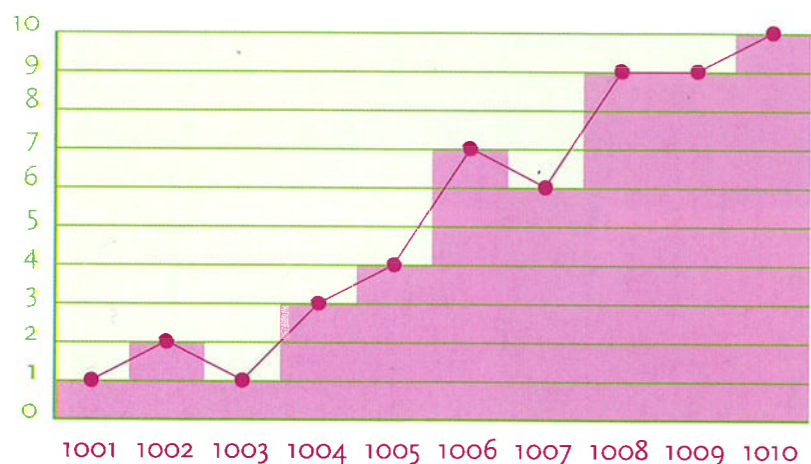
Grafiek 1
Kolomgrafiek over de toernooizeges van ridder Valtnooit in 10 jaar.

Bekijk grafiek 1 hierboven.

Grafiek 1 is zoals je weet een kolomgrafiek.

Grafiek 2 hieronder bevat dezelfde gegevens.

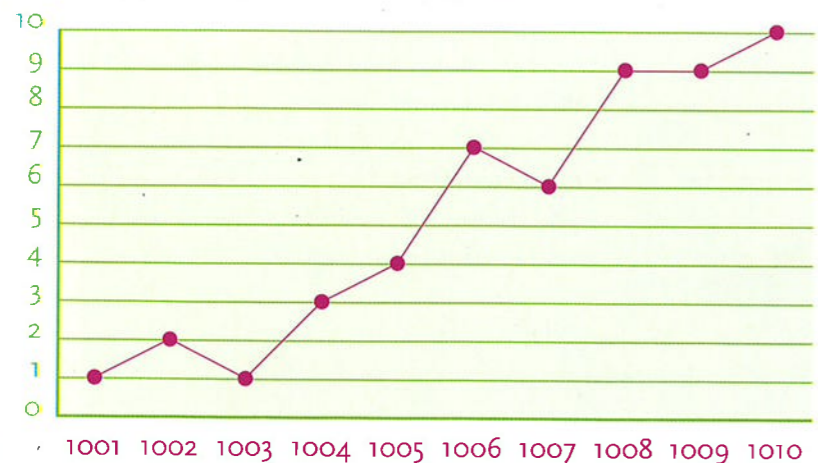
Alleen zijn nu de bovenkanten van de kolommen verbonden door een lijn.

Grafiek 2
Kolom- en lijngrafiek over de toernooizeges van ridder Valtnooit in 10 jaar.

Als je de kolommen nu weglaat, hou je alleen een lijn over.

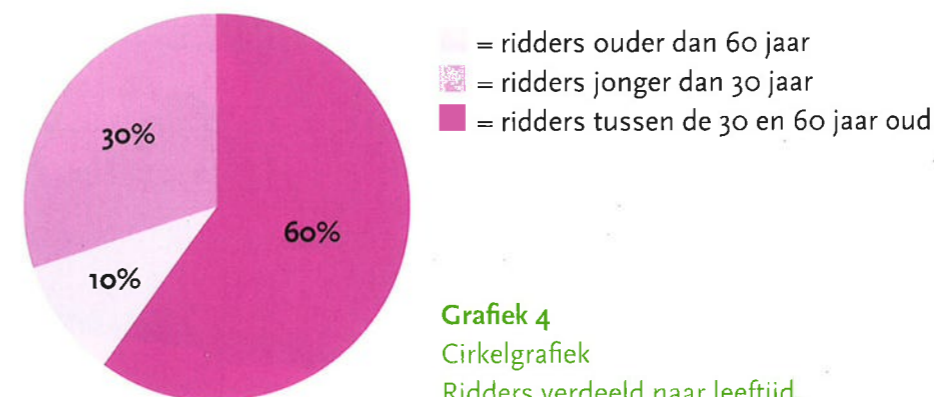
Grafiek 3 is hier een voorbeeld van.

Zo'n grafiek noemen we een **lijngrafiek**.

Grafiek 3
Lijngrafiek over de toernooizeges van ridder Valtnooit in 10 jaar.

In een lijngrafiek kun je een ontwikkeling zien.

Zo zie je in lijngrafiek 3 dat ridder Valtnooit de eerste jaren niet zo veel won. Maar de laatste jaren wint hij meer dan ooit tevoren.

Grafiek 4
Cirkelgrafiek
Ridders verdeeld naar leeftijd.

Grafiek 4 hierboven is een voorbeeld van een **cirkelgrafiek**.

Een cirkelgrafiek is te vergelijken met een taart.

Want net als een taart is een cirkelgrafiek verdeeld in stukken.

En niet ieder stuk is even groot.

In de cirkelgrafiek hierboven zijn de ridders onderverdeeld naar leeftijd.

30% van de ridders is jonger dan 30 jaar.

60% van de ridders is tussen de 30 en 60 jaar oud.

En maar 10% is ouder dan 60 jaar.

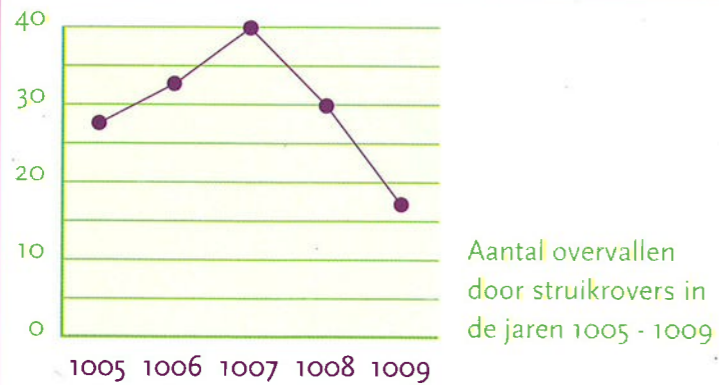
Als je alle stukken in een cirkelgrafiek optelt, krijg je altijd 100 als uitkomst.

Want een hele cirkel of taart is natuurlijk 100%.

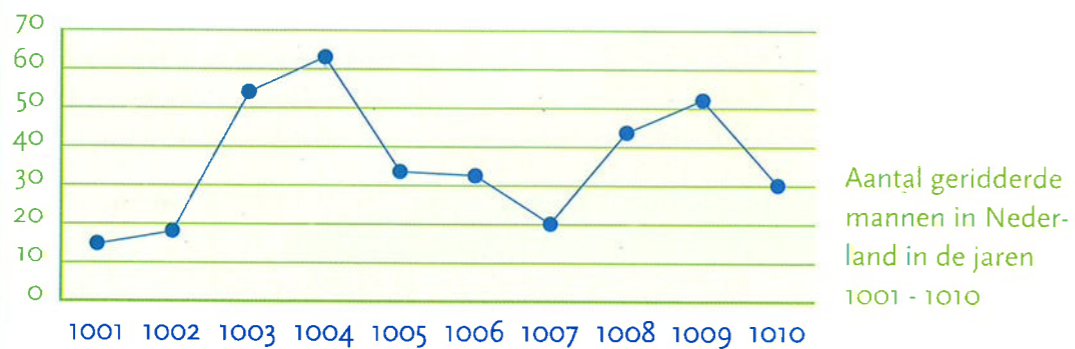
GEBRUIK HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 44

Bron 1 (opgave 1)

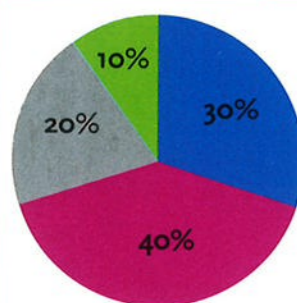
Bron 2 (opgave 2)

Bron 3 (opgave 3)

Schildknaap Roel wil later ridder worden.
Zijn leermeester heeft gezegd dat hij daarvoor groter moet zijn.
Daarom heeft Roel de laatste vijf jaar precies bijgehouden hoeveel hij is gegroeid.
Van zijn twaalfde tot zijn dertiende groeide hij 7 centimeter.
Van zijn dertiende tot zijn veertiende 8 centimeter.
Van zijn veertiende tot zijn vijftiende groeide hij maar liefst 11 centimeter.
Van zijn vijftiende tot zijn zestiende nog maar 2 centimeter.
En van zijn zestiende tot zijn zeventiende groeide hij nog eens 2 centimeter.

Bron 4 (opgave 4)

Het leger van Koning Arthur trekt ten strijde.
In deze cirkelgrafiek is het leger onderverdeeld naar wapen.
Hoeveel procent van het leger trekt bijvoorbeeld ten strijde met een zwaard? En hoeveel procent is bewapend met een hellebaard (soort bijl)?

■ = kruisboog
■ = lans
■ = zwaard
■ = hellebaard

GEBRUIK HIERBIJ WERKBOEK BLZ. 45

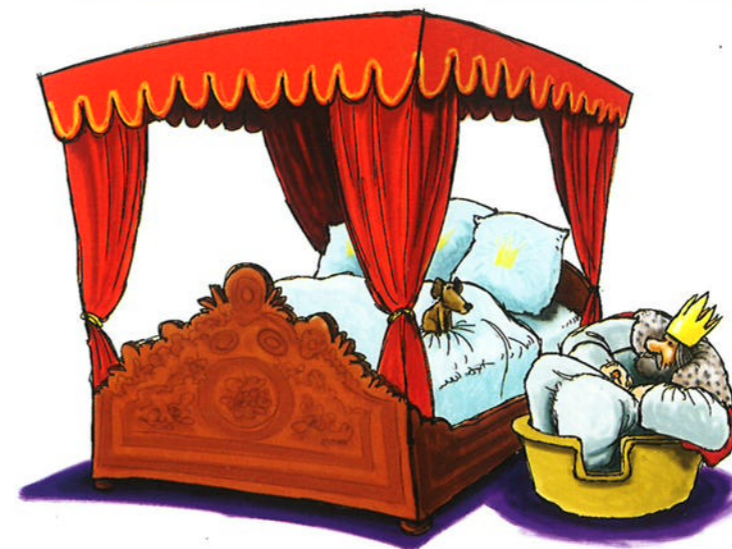
Bron 1 (opgave 1)

Tekst 1

Rex is de favoriete hond van koning Willem.
Volgens Willem heeft Rex de beste neus van allemaal.
En zijn vacht heeft de mooiste kleur.
Willem is echt gek op zijn favoriete hond.
Rex is de beste hond die je kunt hebben, vindt Willem.
Daarom slaapt hij ook bij Willem op de kamer.

Tekst 2

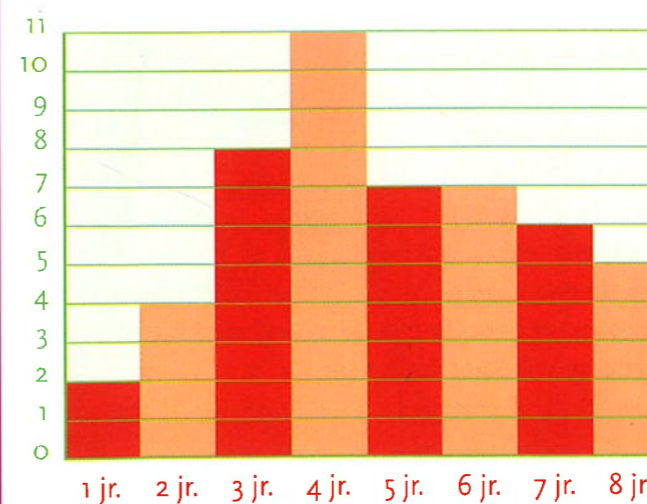
Schildknaap Patrick zit te mokken in het stro.
Hij heeft zojuist straf gekregen van zijn meester.
Die betrapte hem toen hij zijn harnas even paste.
Nu krijgt hij een hele week geen loon uitbetaald.
En hij moet de hele week bij de paarden slapen.
Terwijl Patrick alleen wilde weten hoe het voelt om een harnas te dragen.

Bron 2 (opgave 2)

1 De bewoners	blz. 3
2 Dagelijks brood	blz. 14
3 Werk aan de winkel	blz. 25
4 Kasteel onder vuur	blz. 37
5 Trouwen en houden	blz. 50
6 Vermaak in het kasteel	blz. 61
7 De laatste ridders	blz. 72

Bron 3 (opgave 3)

Koning Willem heeft het niet zo op toernooien. Hij gaat liever op jacht.
Koning Willem heeft niet minder dan 50 jachthonden.
De jongsten zijn net 1 jaar oud en de oudsten zijn 8 jaar.
In de grafiek hiernaast zijn de honden onderverdeeld naar leeftijd.

Aantal jachthonden in de leeftijd van 1 tot 8 jaar